

СТЕФАН ПОП-ЛАЗИЋ
Археолошки институт, Београд

ЈОШ ЈЕДНА ИКОНА ПОДУНАВСКОГ КОЊАНИКА ОТКРИВЕНА НА ТЕРИТОРИЈИ ЈУГОСЛОВЕНСКОГ ПОДУНАВЉА

Током 1996. године је откривена још једна икона подунавског коњаника у Војводини, у Качареву. Икона се налази у приватном власништву. Израђена је од олова у калупу, необрађене задње стране, док се на предњој страни налази фигурална представа. Димензије ове иконе су 95 x 79 x 2 mm. По својим димензијама и према представи која је на њој приказана, она припада већ познатом типу I, варијанти C икона подунавског коњаника, према подели E. Ochsenschlagera.¹

ОПИС ИКОНЕ (сл. 1)

Икона је правоугаоног облика, са четири представе подељене у четири фриза, уоквирена са два коринтска стуба и луком орнаментисаним кимама. У горњем левом и десном углу иконе представљене су две звезде, док су око лука са кимама, са спољне стране лучно распоређене две афронтиране увијене змије. Стубови носе коринтске капители, а сама тела стубова су украшена тордираним канелурама.

Прва и највиша представа представља Сола у квадригама. Лице је оштећено, тако да се не назире црте лица. На глави Сола се налази corona radiata са седам зракова, са чије леве и десне стране је представљена по једна звезда. Сол има уздигнуту десну руку отворене шаке, док у левој држи земаљску куглу. Сол је обучен у тогу са крајевима плашта који лепршају. У пределу абдомена је приказан предњи део квадрига, док се са леве и десне стране налазе по два коња у трку.

Другим фризом доминира женско божанство приказано en face, на чијој глави су представљене минђуше. Обема рукама држи огртач у пределу бокова, док саме појединости око њене одеће није могуће констатовати с обзиром на степен очуваности иконе. Са леве и десне стране богиње представљена су два јахача на коњима, а и коњи и јахачи приказани су у профилу. Јахач са десне стране има фригијску капу и уздигнуту десну руку, испод коња лежи велика риба, док је јахач са леве стране гологлав са уздигнутом

¹ E. Ochsenschlager, Lead Plaques of the danubian horseman type at Sirmium, Sirmium II, Београд 1971, стр. 53.

десном руком, испод чијег коња се налази представа лежеће, делимично оштећене људске фигуре. Иза јахача, са десне стране, је приказан ратник у стојећем ставу, у пуној ратној опреми, ослоњен на копље, док је иза јахача, са леве богињине стране, представљена женска обучена фигура са уздигнутом десном руком.

Оловни икони цодунавског коњаника из Качарева

У трећем фризу су приказане три фигуре за трпезом, које се држе за руке, а на самој трпези се налази непознати предмет (риба?), док око трпезе слободно падају ресе од тканине. Фигурама за трпезом прилазе са леве стране две наге мушке фигуре које се држе за руке. Са десне стране трпезе је представа черечења јагњета обешеног о дрво, а иза фигуре која черечи јагње је представљена људска фигура са животињском главом (маска која приказује главу јагњета).

У четвртом фризу, са лева на десно, приказани су петао, змија, посуда са две дршке, лав и треножац.

Први регистар са представом Сола у квадригама симболише небески свод. Други регистар илуструје мистичан садржај култа. Богиња коју поздрављају коњаници и притом газе рибу и човека, по свом иконографском положају чине основне елементе култа, а поред тога формирају једини регистар чији се учесници у представи увек налазе на истом месту, тј. положај им се не мења за разлику од елемената трећег и четвртог фриза. Трећи фриз на коме су представљене сцене банкета, *crioboliuma* (жртвовање јагњета) и мистичне смрти (*osculatio*) илуструје мистични ритуал култа, а у четвртом фризу су приказани симболи везани за овај култ.² С обзиром на то да овај синкретистички култ и даље остаје неразрешен није нам намера да дубље улазимо у питање представа приказаних на икони.³

У поређењу са осталим иконама типа I варијанте С, *наша* икона јасно показује да је и она рађена из истог калупа, те повећава број икона израђених из истог калупа на преко 20. За ове иконе је И. Поповић одредила средину III века наше ере као време настанка, а Сирмиум као највероватније место њихове производње.⁴